

De invloed van COVID-19 op arbeidsmarkttransities. Kwetsbare profielen onder druk

Bart Scholiers, Sarah Vansteenkiste – Steunpunt Werk - KU Leuven

ABSTRACT

Een van de centrale doelstellingen van de Vlaamse Regering is om 80% van de Vlaamse bevolking op arbeidsleeftijd aan het werk te krijgen. Om deze doelstelling te realiseren, komt het er op aan om voldoende mensen te doen instromen in werk vanuit een werkloze of niet-beroepsactieve positie en om de uitstroom uit werk zo veel mogelijk te beperken. In dit Over.Werk-artikel brengen we deze arbeidsmarkttransities tussen werk, werkloosheid en niet-beroepsactiviteit in beeld op basis van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK). We doen dit op basis van de recentste jaargegevens van de EAK, het jaar 2020, en voor zowel het Vlaamse Gewest als België. Vervolgens zoomen we in op de uitstroom uit en de instroom in werk. We bespreken voor zowel de uitstroom uit als de instroom in werk de evolutie van de voorbije jaren en berekenen de resultaten voor enkele subgroepen die we indelen volgens socio-demografische kenmerken. Om de invloed van COVID-19 op de cijfers te kunnen inschatten, nemen we ook telkens de transitie van 2019 op. We stellen vast dat de instroom in werk in Vlaanderen vanuit een niet-werkende positie afnam in 2020 en dat de uitstroom uit werk is toegenomen. Beide evoluties zijn meer uitgesproken bij kwetsbare profielen. Bovendien steeg de uitstroom uit beroepsactiviteit (werk of werkloosheid) richting een niet-beroepsactieve positie en bleef een groter aandeel niet-beroepsactieven deze positie behouden. De vele steunmaatregelen hebben de negatieve impact van de COVID-19-pandemie op de arbeidsmarkt getemperd. Desondanks vergrootte de pandemie in 2020 enigszins de afstand tot werk van de groepen die al een grotere werkzaamheidskloof laten optekenen.

Om de werkzaamheidsdoelstelling van 80% te behalen in Vlaanderen is het noodzakelijk om voldoende mensen te doen instromen in werk vanuit een werkloze of niet-beroepsactieve positie en om de uitstroom uit werk zo veel mogelijk te beperken. In deze bijdrage gaan we eerst in op deze transitie tussen werk, werkloosheid en niet-beroepsactiviteit op basis van de meest recente EAK-gegevens. Nadien leggen we de klemtoon op de uitstroom uit en de instroom in werk. We nemen eerst de evolutie in de voorbije jaren van de uitstroom uit en de instroom in werk onder de loep. Tot slot gaan we dieper in op de uitstroom en de instroom van enkele subgroepen volgens leeftijd, geslacht, onderwijsniveau en geboorteland. Bij dit alles houden we ook steeds rekening met de impact van de COVID-19-pandemie door de cijfers op te nemen voor de transitie van het pre-coronajaar 2019.

Arbeidsmarkttransities tussen 2018-2019 en 2019-2020 vergeleken

De EAK is een representatieve steekproef bij de leden van de privé-huishoudens van 15 jaar en ouder, woonachtig in België. De enquête wordt op kwartaalbasis uitgevoerd door de Algemene Directie Statistiek van de FOD Economie (Statbel). Op basis van de bevragingen kunnen arbeidsmarktstatistieken over de gehele bevolking gegenereerd worden.

In 2017 werd een belangrijke methodologische hervorming doorgevoerd in de enquête: vanaf dan kan de arbeidsmarktpositie van respondenten doorheen de tijd opgevolgd worden. Tot 2017 was dit niet mogelijk in de EAK, aangezien ieder kwartaal een volledig nieuwe steekproef werd getrokken. In opdracht van Eurostat maakte Statbel de overgang naar vervolgvragen. Concreet worden respondenten nu vier keer bevestigd: de eerste twee bevestigingen gebeuren in twee opeenvolgende kwartalen, de twee kwartalen nadien wordt men niet bevestigd en vervolgens worden de respondenten opnieuw in twee opeenvolgende kwartalen bevestigd. In dit artikel analyseren we de resultaten van de transitie tussen dezelfde kwartalen van twee opeenvolgende jaren, en dit uitgemiddeld voor alle vier de kwartalen van een bepaald jaar. De transitie van 2019 naar 2020 is dus gelijk aan het gemiddelde van de transities 2019K1-2020K1, 2019K2-2020K2, 2019K3-2020K3 en 2019K4-2020K4. Enkel voor de evolutie van de uitstroom uit en instroom in werk wijken we licht af van deze werkwijze (zie verder).

In **TABEL 1** geven we de transitie tussen de arbeidsmarktposities werkend, werkloos en niet-beroepsactief weer voor het Vlaamse Gewest en België in de leeftijdsgroep van 15 tot 64 jaar. De afbakening van de arbeidsmarktposities die we gebruiken, is gebaseerd op de internationale definitie van de International Labour Organization (ILO). Volgens deze ILO-definitie is iemand *werkend* als de persoon tijdens de referentieweek betaalde arbeid verrichtte of een job had maar tijdelijk afwezig was. *Werklozen* zijn alle niet-werkende personen die in de vier weken voorafgaand aan de bevestiging actief werk hebben gezocht, of werk hebben gevonden of werk hernemen dat binnen de drie maanden van start gaat. Ze zijn ook onmiddellijk beschikbaar (binnen de twee weken) om te beginnen werken. Wie zonder werk zit en niet aan de ILO-voorwaarden van werkloosheid voldoet, wordt als *niet-beroepsactief* beschouwd. In wat volgt bespreken we de recentste jaar-op-jaar transitie, dit is de transitie van het jaar 2019 naar 2020. Het eindpunt van deze transitie (2020) was een specifiek jaar op de arbeidsmarkt vanwege de COVID-19-pandemie. Daarom nemen we in onze analyse ter vergelijking ook de transitie van het jaar voordien (2018-2019) op.

TABEL 1 \ Jaartransitie ILO-arbeidsmarktpositie 15- tot 64-jarigen (Vlaams Gewest en België; 2018-2019 en 2019-2020)

	2018-2019			2019-2020		
VLAAMS GEWEST	Werkend	Werkloos	Niet-beroepsactief	Werkend	Werkloos	Niet-beroepsactief
Werkend	94,3%	1,0%	4,6%	92,7%	1,5%	5,8%
Werkloos	39,5%	27,4%	33,1%	36,6%	27,6%	35,8%
Niet-beroepsactief	14,3%	3,4%	82,2%	12,8%	2,9%	84,3%
BELGIË	Werkend	Werkloos	Niet-beroepsactief	Werkend	Werkloos	Niet-beroepsactief
Werkend	93,9%	1,4%	4,7%	92,5%	1,8%	5,6%
Werkloos	30,1%	36,5%	33,4%	26,9%	38,9%	34,1%
Niet-beroepsactief	11,6%	4,1%	84,3%	11,1%	3,8%	85,1%

Bron: Steunpunt Werk op basis van Statbel (Algemene Directie Statistiek) - EAK

Van de *werkenden* in Vlaanderen in 2019 zijn met 92,7% één jaar later de meesten nog aan het werk. Daarnaast is 1,5% werkloos geworden en 5,8% werd niet-beroepsactief. Deze arbeidsmarkttransities zijn quasi gelijk aan de resultaten voor geheel België. In vergelijking met de transitie van 2018 naar 2019, merken we een lager aandeel op dat werkend bleef in 2019-2020 (van 94,3% naar 92,7%). Dit vertaalt zich in een sterkere uitstroom tussen 2019 en 2020 uit de werkende positie naar werkloosheid (van 1% naar 1,5%) en naar niet-beroepsactiviteit (van 4,6% naar 5,8%).

Ook op Belgisch niveau stellen we een gelijkaardige evolutie vast in 2020 ten opzichte van 2019, zij het net iets minder uitgesproken dan in Vlaanderen. De COVID-19-pandemie heeft zo de uitstroom uit werk ongunstig doen toenemen in 2020. Toch lijkt de impact enigszins binnen de perken te zijn gebleven. De verschillende maatregelen die de overheid trof, spelen hierbij een belangrijke rol. Maatregelen zoals het moratorium van de faillissementen, het uitstel van betaling van de RSZ-bijdragen, de versoepelde procedure voor gerechtelijke bescherming bij faillissementen en het stelsel van tijdelijke werkloosheid door corona-overmacht focusten op een zo groot mogelijk jobbehoud. Ter illustratie: bij het uitbreken van de pandemie in april 2020 maakten in België maar liefst 1 146 000 personen gebruik van de tijdelijke werkloosheid (De Smet, Penders, & Vansteenkiste, 2021). In de maanden nadien zakte dit aantal, maar bleef het gebruik aanzienlijk met een minimum van 246 000 personen op maandbasis.

De *werklozen* zijn de groep met de grootste arbeidsmarktdynamiek. Van de werklozen in Vlaanderen in 2019 was iets meer dan een kwart (27,6%) ook een jaar later werkloos. Telkens iets meer dan een derde onder hen werd werkend (36,6%) of niet-beroepsactief (35,8%) in 2020. Ten opzichte van het Belgisch gemiddelde (26,9%) kent Vlaanderen een duidelijk hogere instroom in werk vanuit werkloosheid (+9,7 procentpunten). Het aandeel werklozen dat niet-beroepsactief werd, ligt voor Vlaanderen in 2020 wel 1,7 procentpunten hoger dan voor geheel België (34,1%). Dit samen maakt dat er verhoudingsgewijs minder werklozen zijn die werkloos blijven in Vlaanderen dan in België als geheel (38,9%, of een verschil van 11,3 procentpunten). Ten opzichte van het pre-coronajaar 2019, constateren we twee ongunstige evoluties in Vlaanderen. Enerzijds is er een lager aandeel werklozen dat instroomt in werk (van 39,5% in 2018-2019 naar 36,6% in 2019-2020). Een daling die we ook op het niveau van België in gelijke grootteorde vaststellen (van 30,1% naar 26,9%). Anderzijds is het aandeel werklozen dat uitstroomt naar niet-beroepsactiviteit, en dus verder verwijderd is van de arbeidsmarkt, toegenomen van 33,1% naar 35,8%. Op Belgisch niveau is deze laatste stijging minder uitgesproken (van 33,4% naar 34,1%), maar zijn er meer werklozen die in werkloosheid bleven.

Bij de *niet-beroepsactieven* behield 84,3% in 2020 deze arbeidsmarktpositie, 12,8% stroomde door naar een werkende positie en 2,9% werd werkloos. In totaal stroomt dus 15,7% van de niet-beroepsactieven een jaar later door naar een actieve arbeidsmarktpositie. Ten opzichte van het Belgisch gemiddelde is de instroom in werk in Vlaanderen hoger (+1,7 procentpunten) en de instroom in werkloosheid lager (-0,9 procentpunten). Net zoals bij de werklozen, kent de instroom in werk vanuit niet-beroepsactiviteit een terugval in Vlaanderen in het COVID-jaar 2020 in vergelijking met een jaar eerder (van 14,3% naar 12,8%). Daarnaast neemt ook de instroom in werkloosheid af van 3,4% naar 2,9%. Op die manier hebben meer niet-beroepsactieven hun arbeidsmarktpositie behouden, wat het opkrikken van de werkzaamheidsgraad bemoeilijkt. Voor België merken we dezelfde evolutie in 2020, maar het verschil is iets minder groot.

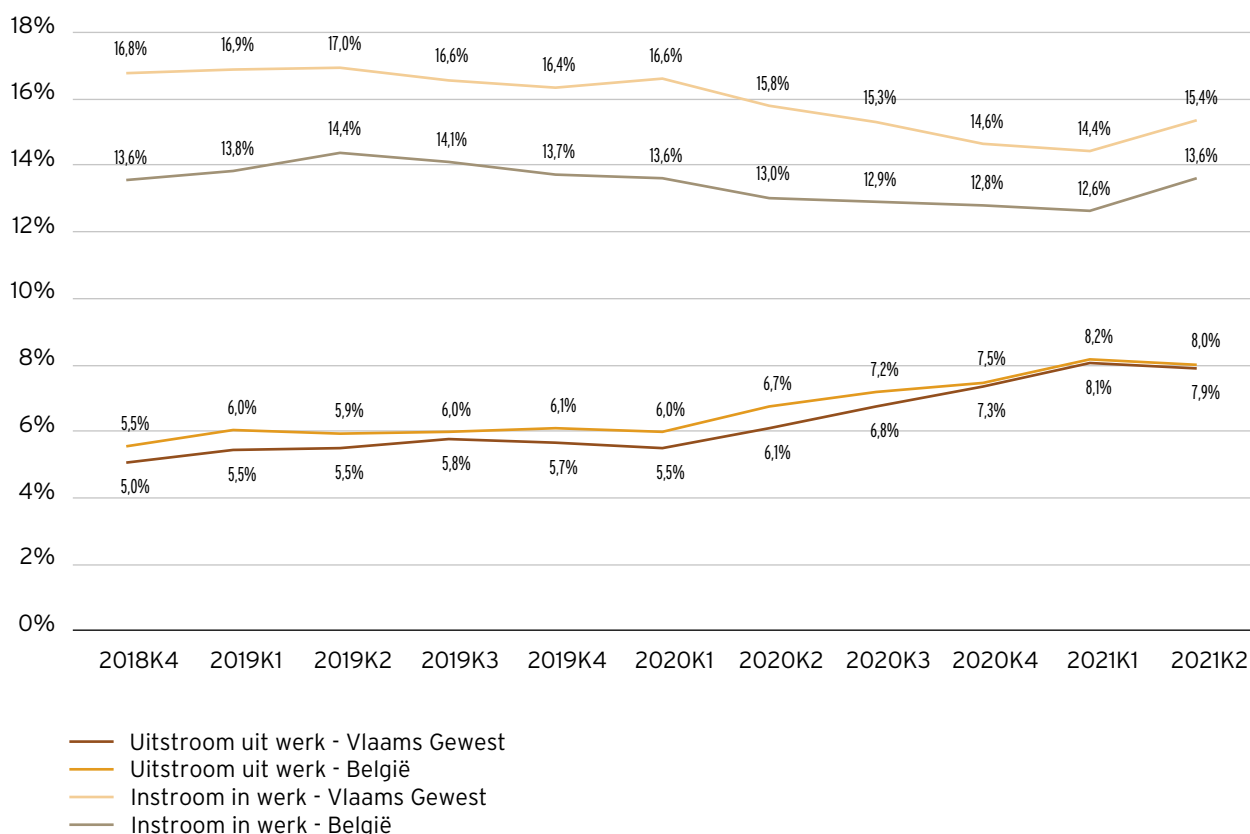
Gegeven de ambitie om 80% van de Vlamingen aan het werk te krijgen, is het wenselijk om de instroom in werk te verhogen. Vooral de lage instroom in werk vanuit niet-beroepsactiviteit springt in het oog. Goesaert, Vandekerckhove en Struyven (2019) vonden eerder al gelijkaardige resultaten, waarbij ze illustreren dat niet-beroepsactieven slechts een beperkt deel uitmaken van nieuw aangeworven werknemers. Op basis van administratieve data tonen ze aan dat iets meer dan vijftig procent van de nieuw aangeworven werknemers voordien al werkend was. Ook werkzoekenden kennen een relatief hoog aandeel in aanwervingen. Bij de personen in een niet-beroepsactief statuut gaat het bovendien voornamelijk om jongeren die instromen in werk na het afronden van hun studies.

Uitstroom uit werk en instroom in werk: tekenen van herstel na negatieve impact COVID-19

In het vervolg van dit artikel zoomen we in op de uitstroom uit werk (werkend - niet-werkend) en de instroom in werk (niet-werkend - werkend). In **FIGUUR 1** bekijken we eerst de evolutie in de voorbije jaren van de uitstroom uit en de instroom in werk aan de hand van het trendniveau voor het Vlaamse Gewest en België. Dit trendniveau is gelijk aan het gemiddelde van de voorbije vier kwartalen, waarbij we net als in tabel 1 het gemiddelde nemen van de transities tussen dezelfde kwartalen van twee opeenvolgende jaren. Het resultaat van het trendniveau voor het vierde kwartaal is dus steeds gelijk aan het jaarcijfer van de betreffende transitie (zie **TABEL 1**). De eerst gekende transitie tussen twee dezelfde kwartalen van twee opeenvolgend jaren is deze van het eerste kwartaal van 2017 naar het eerste kwartaal van 2018. De tijdreeks in figuur 1 start bijgevolg in het vierde kwartaal van 2018.

Het trendniveau van de uitstroom uit werk bleef stabiel tussen het vierde kwartaal van 2018 en het eerste kwartaal van 2020. Voor het Vlaamse Gewest nam de uitstroom in deze periode licht toe van 5,0% naar 5,5%. Voor geheel België stellen we een gelijkaardige evolutie vast en steeg de uitstroom van 5,5% naar 6,0%. Vanaf het tweede kwartaal van 2020 is de negatieve impact van COVID-19 zichtbaar in de cijfers. Het aandeel werkenden dat uitstroomt uit werk steeg vanaf dan voor het Vlaamse Gewest en België tot en met het eerste kwartaal van 2021. Vanaf het tweede kwartaal van 2021 vertoont de uitstroom uit werk een dalende lijn. Het aandeel werkenden dat uitstroomt uit werk bedraagt zo 7,9% volgens de meest recente gegevens (2021K2) voor het Vlaamse Gewest en 8,0% voor geheel België. De cijfers van de komende kwartalen zullen uitmaken of we hier al dan niet mogen spreken van een beginnend herstel en dat mensen opnieuw minder uitstromen uit werk.

FIGUUR 1 \ Trendniveau uitstroom uit en instroom in werk 15- tot 64-jarigen (Vlaams Gewest en België; 2018K4 tot 2021K2)

Noten: a. De uitstroom uit en instroom in werk zijn uitgedrukt in een trendniveau, dit is het gemiddelde van de voorbije 4 kwartalen.
b. Tijdreeksbreuk tussen 2020 en 2021

Bron: Steunpunt Werk op basis van Statbel (Algemene Directie Statistiek) - EAK

We dienen hieraan toe te voegen dat de definitie van werkenden vanaf 2021 gewijzigd is in de EAK en dit op drie vlakken: (1) personen die langer dan drie maanden tijdelijk werkloos zijn, worden niet meer tot de werkenden gerekend, (2) wie langer dan drie maanden in voltijds ouderschapsverlof is, wordt nu tot de werkenden gerekend als men hiervoor een RVA-uitkering ontvangt en (3) seizoenarbeiders die werden bevestigd buiten het seizoen maar nog taken uitvoeren voor hun job worden ook tot de werkenden gerekend. Als gevolg van deze methodologische wijziging werden in het eerste en tweede kwartaal van 2021 minder personen tot de werkenden gerekend. Het trendniveau van de uitstroom uit werk voor 2021K1 en 2021K2 zou op basis van de oude ILO-definitie dan ook wat lager liggen met respectievelijk 7,7% en 7,2% voor het Vlaamse Gewest en 7,8% en 7,3% voor België.¹ Zonder de methodologische wijziging in de EAK zou de piek van de uitstroom uit werk dus iets minder hoog hebben gelegen en zou de daling voor het meest recente kwartaal iets meer uitgesproken zijn.

Bij het trendniveau van de instroom in werk stellen we een gelijkaardig patroon vast als bij de uitstroom uit werk. Tussen het vierde kwartaal van 2018 en het eerste kwartaal van 2020 bleef het aandeel niet-werkenden dat instroomde in werk stabiel. De instroom in werk daalt in deze periode heel licht in Vlaanderen van 16,8% naar 16,6%. Voor geheel België bedraagt de instroom in werk op beide meetmomenten 13,6%. Vanaf het tweede kwartaal van 2020 ondervindt ook de instroom in werk een negatieve impact van het uitbreken van COVID-19. De daling van de instroom in werk houdt aan tot en met het eerste kwartaal van 2021. Vanaf het tweede kwartaal van 2021 lijkt ook hier een herstel te zijn ingezet en stromen niet-werkenden opnieuw vaker door naar een werkende positie. Het meest recente trendniveau van de instroom in werk (2021K2) bedraagt 15,4% voor het Vlaamse Gewest en 13,6% voor België. De impact van de methodologische wijziging in de EAK is hier miniem. Het trendniveau van de instroom in werk voor 2021K1 en 2021K2 zou op basis van de oude ILO-definitie respectievelijk 14,5% en 15,5% voor het Vlaamse Gewest bedragen en 12,8% en 13,8% voor België.

Uitstroom uit werk en instroom in werk volgens socio-demografische kenmerken

In **TABEL 2** gaan we dieper in op de uitstroom uit en de instroom in werk van enkele subgroepen die we indelen volgens leeftijd, geslacht, onderwijsniveau en geboorteland. Net als in tabel 1 betreft het hier enkel jaar-op-jaar transitie's en nemen we naast de resultaten voor 2020 de transitie's van 2018 naar 2019 op als referentiepunt, om rekening te houden met de invloed van de COVID-19-pandemie.

Bij de uitstroom uit werk volgens leeftijd valt het hoge aandeel op bij de jongste leeftijdsgroep (33,5% in 2019-2020). Dit relatief hoge aandeel is een indicatie dat aan het begin van de loopbaan periodes van werk relatief vaker afgewisseld worden met periodes van werkloosheid of niet-beroepsactiviteit. Het cijfer is vermoedelijk echter deels vertekend doordat ook jobstudenten meegerekend worden. Als we ervan uitgaan dat jobstudenten vaker de switch maken van een werkende positie naar een niet-werkende positie, dan wordt het aandeel dat uitstroomt uit werk voor de gehele groep jongeren naar omhoog getrokken. Daarnaast stellen we vast dat het hoge aandeel werkende jongeren dat uitstroomt richting een niet-werkende positie sterk onderhevig was aan de COVID-19-pandemie. In 2019 waren er met 24,6% beduidend minder 15- tot 24-jarigen die uitstroomden uit werk. Eerder onderzoek bevestigt dat jongeren tot de sterker getroffen groepen behoren op de arbeidsmarkt (De Smet, Penders, & Vansteenkiste, 2021; Goesaert, Vandekerckhove, & Struyven, 2021). Een dergelijke stijging merken we niet bij de hogere leeftijdsgroepen, waar de aandelen stabiel bleven of slechts lichtjes stegen. Enkel bij de groep van 25 tot 34 jaar neemt de uitstroom uit werk ook opvallend toe.

¹ Met dank aan Statbel voor de berekening van de transitie's volgens de oude en nieuwe ILO-definitie.

We vinden slechts kleine verschillen terug in de uitstroom uit werk volgens geslacht: werkende vrouwen (8,4%) veranderden vaker naar een niet-werkende positie in 2020 dan mannen (6,4%). Zowel voor mannen (van 5,1% naar 6,4%) als vrouwen (van 6,3% naar 8,4%) nam de uitstroom uit werk toe ten opzichte van 2019.

Naar onderwijsniveau stellen we opmerkelijke verschillen vast. Van de werkende hooggeschoolden tussen 15 en 64 jaar in 2019 was 2,7% in 2020 niet meer aan het werk. Het aandeel middengeschoolden dat uitstroomde, ligt met 9,7%, 7 procentpunten hoger. Het aandeel bij de kortgeschoolden ligt met 15,7%, 13 procentpunten hoger dan bij hooggeschoolden. De COVID-19-pandemie lijkt ook hier, net als bij de uitstroom volgens leeftijd, op ongelijke wijze een impact te hebben. Het aandeel hooggeschoolden dat uit werk stroomde, wijzigde slechts gering ten opzichte van de transitie van 2018 naar 2019 (van 3,5% naar 2,7%). Middengeschoolden (van 6,0% naar 9,7%) en kortgeschoolden (van 11,9% naar 15,7%) kenden echter een duidelijk sterkere uitstroom uit werk in 2020.

Wat het geboorteland betreft, ligt het aandeel dat uitstroomde uit werk bij personen die niet in België geboren zijn (11,3%) 4,5 procentpunten hoger dan bij personen geboren in België (6,8%). Ook deze kloof werd ten tijde van corona verder uitgediept: bij personen geboren in België steeg de uitstroom van 5,4% in 2019 naar 6,8% in 2020. Bij personen geboren buiten België steeg de uitstroom van 7,4% naar 11,3%.

TABEL 2 \ Uitstroom uit werk en instroom in werk 15- tot 64-jarigen volgens socio-demografische kenmerken (Vlaams Gewest; 2018-2019 en 2019-2020)

	2018-2019		2019-2020	
	Uitstroom uit werk	Instroom in werk	Uitstroom uit werk	Instroom in werk
TOTAAL				
15-64 jaar	5,7%	16,4%	7,3%	14,6%
LEEFTIJD				
15-24 jaar	24,6%	14,9%	33,5%	10,9%
25-34 jaar	4,9%	37,6%	7,0%	32,7%
35-44 jaar	3,5%	22,6%	3,4%	27,3%
45-54 jaar	3,4%	14,6%	3,8%	15,9%
55-64 jaar	5,1%	10,9%	6,1%	10,6%
GESLACHT				
Man	5,1%	17,6%	6,4%	15,1%
Vrouw	6,3%	15,4%	8,4%	14,2%
ONDERWIJSNIVEAU				
Kortgeschoold	11,9%	8,9%	15,7%	6,5%
Middengeschoold	6,0%	19,1%	9,7%	14,6%
Hooggeschoold	3,5%	28,0%	2,7%	31,9%
GEBORTELAND				
Geboren in België	5,4%	16,4%	6,8%	14,8%
Niet geboren in België	7,4%	16,3%	11,3%	13,9%

Bron: Steunpunt Werk op basis van Statbel (Algemene Directie Statistiek) - EAK

De instroom in werk van werklozen en niet-beroepsactieven samen bedroeg in 2020 14,6%. De opdeling van de instroom in werk volgens socio-demografische kenmerken brengt ook enkele opvallende verschillen aan het licht.

Qua leeftijd valt opnieuw het aandeel bij de jongste leeftijdsgroep op. Zij kennen samen met de 55-plussers het laagste aandeel niet-werkenden dat doorstroomt naar een werkende positie (respectievelijk 10,9% en 10,6%). We moeten hier echter ook een kanttekening plaatsen bij dit cijfer van de jongste groep. Veel jongeren tussen 15 en 24 jaar zijn immers leerling of student en zoeken bijgevolg nog niet naar een job. De leeftijdsgroepen van 25 tot 34 jaar (32,7%) en 35 tot 44 jaar (27,3%) vinden het vlotst de weg naar werk. De gevolgen van de COVID-19-pandemie blijken vooral nadelig te zijn geweest voor de jongere leeftijdsgroepen: de instroom in werk daalde voor de groepen van 15 tot 24 jaar (van 14,9% naar 10,9%) en 25 tot 34 jaar (van 37,6% naar 32,7%). Voor 55-plussers bleef het aandeel stabiel. De leeftijdsgroepen van 35 tot 44 jaar (van 22,6% naar 27,3%) en van 45 tot 54 jaar (van 14,6% naar 15,9%) kenden een toename van de instroom in werk.

Het verschil tussen mannen (15,1%) en vrouwen (14,2%) in de instroom in werk bedraagt slechts 0,9 procentpunten. Deze kloof werd kleiner ten opzichte van 2019, aangezien vrouwen (van 15,4% naar 14,2%) een minder sterke terugval kenden qua werkinstroom dan mannen (van 17,6% naar 15,1%).

Bijna een derde van de niet-werkende hooggeschoolden (31,9%) maakte in 2020 de instroom in werk. Bij kort- en middengeschoolden is dat met respectievelijk 6,5% en 14,6% een heel stuk lager. Net als bij de uitstroom uit werk stellen we dus grote verschillen vast naar onderwijsniveau. Bovendien werd de kloof tussen enerzijds hooggeschoolden en anderzijds kort- en middengeschoolden verder uitgediept in 2020: het aandeel bij hooggeschoolden steeg van 28,0% naar 31,9%, terwijl bij kort- en middengeschoolden het aandeel daalde van respectievelijk 8,9% naar 6,5% en 19,1% naar 14,6%.

Tussen personen geboren in België (14,8%) en personen die niet geboren zijn in België (13,9%) bedraagt het verschil in instroom in werk slechts 0,9 procentpunten. Voor beide groepen daalde het aandeel licht in 2020.

Conclusie

De COVID-19-pandemie maakte van 2020 een moeilijk jaar voor de arbeidsmarkt. Het massale gebruik van de tijdelijke werkloosheid wegens corona-overmacht, samen met de vele andere sociale beschermingsmaatregelen, heeft de uitstroom uit werk echter mee kunnen indijken. Ondanks deze maatregelen stellen we in dit artikel een aantal minder gunstige evoluties vast die het behalen van de Vlaamse doelstelling van 80% werkzaamheidsgraad enigszins vertragen of bemoeilijken. Ten eerste viel de instroom in werk vanuit werkloosheid en niet-beroepsactiviteit terug in 2020. Zeker voor niet-beroepsactieven is dit nefast, aangezien het een groep betreft die al moeilijk instroomt in werk en waarvan het aandeel in aanwervingen al laag is. Ten tweede, nam de uitstroom naar een niet-beroepsactieve positie vanuit beroepsactiviteit (werk of werkloosheid) toe en bleef een groter aandeel niet-beroepsactieven in deze positie zitten. De transitie van werkloosheid naar een niet-beroepsactieve positie is bovendien in Vlaanderen ook iets sterker dan voor geheel België het geval is. Dit zijn minder gunstige evoluties, omdat niet-beroepsactieven doorgaans een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben.

De meest recente gegevens over de bewegingen op de Vlaamse arbeidsmarkt wijzen ondertussen op de eerste voorzichtige tekenen van herstel. Zowel het trendniveau van de uitstroom uit werk als het trendniveau van de instroom in werk lijken weer de goede kant op te gaan. Willen we 80% van de mensen op arbeidsleeftijd aan het werk krijgen in Vlaanderen, dan is het echter belangrijk om de werkzaamheidskloof van de meest kwetsbare profielen - 55-plussers, kortgeschoolden, jongeren en personen met een migratieachtergrond - te dichten. Uit dit artikel leren we (opnieuw) dat deze profielen moeilijker instromen in werk vanuit een niet-werkende positie of vaker uitstromen uit werk naar niet-werk. Deze tendensen werden bovendien versterkt tijdens het eerste jaar van de COVID-19-pandemie.

Onze recentste kwartaalberichten, samen met de vele noodkreten van ondernemers in de media en daarbuiten, tonen aan dat de arbeidsmarkt sterk aan het herstellen is en er momenteel een sterke vraag naar arbeidskrachten is in verschillende sectoren (De Smet, Neefs, Vansteenkiste, & Penders, 2021).

Dat de afstand tot de arbeidsmarkt wat groter is geworden bij de meest kwetsbare profielen, maakt dit matchingproces moeilijker. De uitdaging is om hen samen met de andere niet-beroepsactieven terug warm te maken voor de arbeidsmarkt en de vele openstaande vacatures. In onze eerdere analyses wezen we er op dat één maatregel of aanpak hier niet voldoende zal zijn, maar dat verschillende aspecten de toeleiding naar werk kunnen versterken, waarbij ook maatwerk en de nodige creativiteit belangrijk zijn (zie Vansteenkiste et al., 2019). Het gaat om beleid op vlak van opleiding (bijvoorbeeld in het kader van heroriëntering en het tegengaan van verouderde vaardigheden, retentie en ontmoediging), betaalbare en werk-combineerbare kinderopvang, werkbaar werk, multiwerkgeverschap, eindeloopbaan, transitie onderwijs-arbeidsmarkt, inclusief ondernemen, enzoverder. Dit bevindt zich vaak op het snijvlak van meerdere beleidsdomeinen en -niveaus. Versterkte samenwerking, maar ook ruimte voor asymmetrisch beleid - zoals gevraagd door de Vlaamse minister van Werk - zullen cruciaal zijn in deze omwentelingen, die nodig zijn om het matchingproces op de Vlaamse arbeidsmarkt te optimaliseren.

BIBLIOGRAFIE

- De Smet, R., Neefs, B., Vansteenkiste, S., & Penders, I. (2021). *Kwartaalbericht Vlaamse arbeidsmarkt. Augustus 2021* (Werk.Focus 2021 nr. 3). Leuven: Steunpunt Werk.
- De Smet, R., Penders, I., & Vansteenkiste, S. (2021). De Vlaamse arbeidsmarkt tijdens het eerste jaar van de COVID-19-pandemie. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 31(1), 6-28.
- Goesaert, T., Vandekerkhove, T., & Struyven, L. (2019). *Transities op de arbeidsmarkt en dynamiek van loopbanen. Een ruimere analyse op basis van longitudinale steekproefdata (1996-2015)*. Leuven: HIVA - KU Leuven.
- Goesaert, T., Vandekerkhove, T., & Struyven, L. (2021). Aanwervingen en exits tijdens de eerste coronagolf. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 31(1), 29-40.
- Vansteenkiste, S., Sourbron, M., Scholiers, B., Van Onacker, E., De Graeve, P., & De Smet, R. (2019). *Een inclusieve benadering van het arbeidspotentieel van de Vlaamse bevolking op basis van enquête- en administratieve data* (Werk.Rapport 2019 nr.1). Leuven: Steunpunt Werk.